

TEODOR STUDITUL
și familia sa de sfinți
— Teoctista, Platon, Teofan, Taddeu

Dosar hagiografic realizat de
diac. Ioan I. Ică jr

și anarhie — un monahism devenit „sare a pământului” și „lumină a lumii”. Un mesaj la fel de actual astăzi ca și acum 1200 de ani, când, după o existență exemplară și memorabilă în atâtea privințe, sfântul Teodor Studitul se muta la Domnul în 11 noiembrie 826, cu o întreagă familie, mică și mare, de sfinți.

diac. Ioan I. Ică jr

Cuprins

I

TEOCTISTA — MAMA

Către Teoctista, mama sa (Ep. 6; 797, sfârșit)	7
Cateheză funebră la mama sa (798, început)	11

II

PLATON — UNCHIUL

Către Platon, părinte duhovnicesc (Ep. 1; mart.-apr. 797)	29
Către același [Platon] (Ep. 2; 797)	33
Către același [Platon] (Ep. 3; apr.-aug. 797)	37
Cuvânt funebru la părintele său duhovnicesc Platon (814)	43

III

TEOFAN MĂRTURISITORUL — NAȘUL DE CĂLUGĂRIE

Către Teofan, egumen de la Câmpul Mare (Ep. 214; 816)	81
Către Teofan, egumen și mărturisitor (Ep. 291; febr. 818)	83
Către Nichita, egumenul de la Medikion (Ep. 319; mart.-apr. 818)	85

Către monahiile Megaló și Maria (Ep. 323; 818, primăvară)	87
Către Iosif, frate și arhiepiscop (Ep. 333; 818)	89
Teodor, egumenul mănăstirii Studiu — La mutarea din Samothraki în Sigriani a sfântului trup al preacuviosului Teofan (13 apr. 822)	93
Viața și purtarea cuviosului părintelui nostru Teofan Mărturisitorul	109

IV

TEODOR — FIUL

Notițe și Sinaxare	121
Scrisoarea circulară a lui Naucratis (827, sfârșit) .	127
Testamentul celui între sfinți părintelui nostru mărturisitor Teodor	145
Cuvânt la aducerea și depunerea rămășițelor cuviosului nostru părinte și mărturisitor Teodor (26 ian. 844) .	157
Viața și purtarea cuviosului părintelui nostru mărturisitor Teodor, egumenul mănăstirii Studiu, scrisă de Mihail monahul (cca 910–920)	173

V

TADDEU MONAHUL — UN FIU DUHOVNICESC MARTIR

Către Taddeu, copil și mărturisitor (Ep. 126; 816, vara)	255
Lui Taddeu, copil și mărturisitor (Ep. 183; 816) . . .	257
Către Naucratis, copil al său (Ep. 186; 817)	259
Martiriul sfântului Taddeu mărturisitorul (27 febr.)	263
Sinaxar, pomenirea lui Taddeu mărturisitorul (29 dec.)	269

VI

REGULAMENTE LITURGICE ȘI CANONICE

Schița stării lucrurilor preasfintei mănăstiri a celor de la Studiu	273
Epitimii/pedepse comune ale întregii frății	289
Pedepsele zilnice ale monahilor	301
O regulă monahală în versuri	307
Scolie a lui Teodor, egumenul Studiului, la „Asceticele” Marelui Vasile	321
Epitimii ale corpusului ascetic vasilian	325

VII

SFÂNTUL TEODOR STUDITUL ÎN VENERAREA BISERICII — 11 NOIEMBRIE

Tipic și imnografie	335
---------------------------	-----

VIII

SFÂNTUL TEODOR STUDITUL ÎNTR-O VECHIE TRADUCERE ROMÂNEASCĂ — RÂMNIC, 1784

*

Memoria fenomenului studit — o restituire esențială

(diac. Ioan I. Ică jr)	363
------------------------------	-----

restituirea operei (363) / primele monografii (366) / epoca postbelică (368) / între dogmă și realitate — ordonarea sfințeniei (370) / în literatura bizantină (371) / istoria monahismului din Constantinopol, 350–850 (372) / hagiografii în competiție (374) / unchiul, model întrupat (378) / Teodor, hagiograf de familie (380) / un sclav adoptat, martir (381) / nașul de călugărie (382) / mama, Teoctista (383) / memoria hagiografică a lui Teodor Studitul însuși (387) / „regula” și „typikon”-ul studiților (389) / cele trei „vieți” și povestea lor (393) / modelul studit — mereu în actualitate (397)

Către Teoctista, mama sa¹
(797, sfârșit)

Dacă ar fi cu puțință să trimit în scrisoare lacrimi, scumpă, dulce și de Dumnezeu dorita mea mamă, aş umple cu ele această scrisoare a mea, pe care ți-am trimis-o în aceste zile. Fiindcă într-adevăr nu suport ușor să aud cele despre tine: nu lucruri de îngropare, ci boli aducătoare de moarte. De ce ai ales așa, mama mea, să ne lași, iubind veacul viitor?, să pleci de la noi și să te duci la Domnul? Ai iubit cele de acolo negreșit, strămutată fiind de dispoziția unui dor mai mare, și ai dorit mai bine

¹ *Epistola 6*; PG 99, 925–929; ed. critică Georgios Fatouros: *Theodori Studitae Epistulae. Pars prior: prolegomena et textum epp. 1–70 continens*, Walter de Gruyter, Berlin, 1992, pp. 21–23.

Databilă în toamna anului 797, când Teodor era încă egumen la Sakkudion în Bithynia, după întoarcerea din primul exil la Tesalonic, înainte de mutarea sa la Studiu în Constantinopol, în 798–799.

Pentru bibliografie și date, cf. articolele din *Prosopographie der mittelbyzantinischen Zeit. Erste Abteilung (641–867)* [PmbZ], nach Vorarbeiten F. Winkelmanns erstellt von Ralph-Johannes Lilie, Claudia Ludwig, Thomas Pratsch, Ilse Rochow, Beate Zielke u.a., 6 vol., Berlin și New York, 1998–2003, din 2013 și on-line pe site-ul editurii Walter de Gruyter, Berlin, actualmente De Gruyter Brill: degruyterbrill.com/database/pmbz/html sau telota.bbaw.de/pmbz:

Theoktiste, #8023; Photeinos, #6232; Platon, #6285; Theodoros, #7574; Joseph, #3448; Euthymios, #1844; sora mai tânără, #6232A.

LBPS | www.worship.com

să ajungi la buna și sfânta mea soră și la dulcele meu domnișor Eftimie, însă mai mult la corul sfinților. Și cum, o, mamă, voi trece fără lacrimi străbătând scrisoarea? Oare nefericitei mele vieți îi este rezervat asta: să aud de moartea ta? Să-ți cânt de bocet? Să scriu elegii văzând mormântul tău? Ca tu să fii pusă cu trupul — căci cu duhul știu că locuiești în ceruri — sub pământ, iar eu să fiu pe pământ târându-mi viața de durere și mult păcătoasă? Cum sunt suportabile acestea? Să nu-mi fie acestea!

Dar toate să fie lăsate în sfatul și voința preabunului nostru Dumnezeu. Fiindcă El știe ce este de folos fiecăruia dintre noi, știe ce e nevoie, potrivește ce e cuvenit: e un tată afectuos și pe toate le dispune bine, cu bun scop, cu bun sfat, cu toată înțelepciunea, cu toată bunătatea, neîncetat. O, înțelepciunea și adâncul judecăților Lui, cât de cu neputință de cercetat și de nedepistat sunt căile Lui [cf. *Rm* 11, 33]. A luat-o la El prima pe sora noastră²; l-a luat al doilea pe fratele nostru³; caută acum și un al treilea. Cine să fie acesta? Dacă tu, mare e lauda. Fiindcă ajungi la un premiu treimic, schimbând frumos viața, lăsând toate și dându-I lui Dumnezeu toate: capul, membrele, pe tine însăși; epuizând în asceză scumpul tău trup, ducând o viață cu multe necazuri, sau, mai bine zis, umblând pe calea cea strâmtă și cu necazuri a Domnului [cf. *Mt* 7, 14] și acum la frumoasă bătrânețe căutând desfacerea de cele de aici. Pe aceasta ți-o doresc, așadar, de acum; doar lucrul cel mai bun e ce e plăcut lui Dumnezeu, și cine altcineva decât El va putea hotărî mai potrivit cele ale noastre?

² Teoctista și Fotin au avut patru copii: Teodor, n. 759; Iosif, n. 761–762; Eftimie, n. 769–770; și o fiică al cărei nume nu se cunoaște, n. 771–772.

³ Eftimie, monah și el la Sakkudion, a murit de tânăr împreună cu mai mulți confrăți dintr-o ambarcațiune scufundată în furtună în timpul traversării Mării Marmara în intervalul 797–799.

Bucură-te, mamă, și vie, și adormită! Căci n-ai murit, pentru că ești vie! Ai ajuns moartă de bunăvoie față de viață, pentru că ai luptat lupta cea bună [cf. *2 Tim* 4, 7], pentru că te-ai lipsit de cele pământești, ca să moștenești cele cerești, pentru că ai dus fără sânge luptele martiriului, pentru că din iubire de Domnul pe noi, membrele tale, le-ai tăiat de la tine. Te duci fără griji, fără testament; căci nu ai ce să lași prin testament decât haina ta din fir de păr și dacă mai e altceva improvizat, propriu unei vieți necăutate. Încă de pe acum te înfățișezi lui Dumnezeu dezbrăcată, purtându-ți sufletul curat de noroiul celor materiale. Dar ai ce să ne lași: rugăciunea tare pe care o înălțai pentru noi și când eram copii, însemnându-ne și pecetluindu-ne în orele nopții [cu semnul crucii], aducând Domnului rugăminți pentru noi în toată vremea. Vei lăsa neîntârzierea ta la dumnezeieștile Liturghii, iubirea de curăție și sânguința, și lauda apostolului în osteneli [cf. *2 Co* 11, 23]; căci cu adevărat multă ostenală a ieșit din cuvioasele tale mâini și ele ne-au acoperit și încălzit nu numai pe noi, ci și toată frățimea. Și aceștia avându-te și cinstindu-te ca pe o mamă duhovnicească, te deplâng întristați și te cheamă la fel ca noi.

Acestea ca pe unele neîntâmplăte încă le-am închipuit în scrisoare făcându-ne mângâiere nouă înșine și arătându-ți cele ale inimii noastre, pe care le știi bine de la tine însăși. Eu deci, sfânta mea mamă, cum știi, chiar dacă aș vrea să intru la tine, nu am cum din pricina purtării de grijă care se află asupra mea fără vrednicie și nu știu pentru ce motiv. Căci este lucru de mirare dacă și Saul a ajuns între profeți [cf. *1 Rg* 10, 11], și Teodor între egumeni! Acest lucru mă împiedică, acest lucru mă ține legat. Căci dacă aș fi apăsător de lanțuri de fier, le-aș rupe și aș sta în fața ta. Acum însă, în locul meu am trimis la tine ca mică mângâiere pe presbiterul nostru, pentru că și el îți este drag și scump, ca în toate să fie alături de tine în neputința ta, gândindu-se și îngrijindu-se de cele de tre-

buintă, și, dacă rămâi în cele de aici, va rămâne, iar dacă vei ieși de aici, va ieși și el împreună cu economul.

În rest, cum va conduce bine Dumnezeu și te va duce neputința, așa să fii, scumpă mamă, și să nu te încordezi peste putere vrând să ieși de aici. Trimite-ne însă repede știre cum îți merge în boală, ca să răsuflăm puțin. Toți frații au făcut pentru tine canon și rugăciune necontenită pentru sănătatea ta. Dăruiește-ne sfânta ta rugăciune, binecuvântează cu daruri de mamă, îmbrățișează-ne prin scrisoare, dă-ne pacea pe care prin harul lui Hristos o ai și o vei avea în vecii vecilor.

Cuviosul părintele nostru mărturisitor Teodor

Cateheză funebră la mama sa¹

(798, început)

¹ Vremea de acum m-a făcut să vă aduc, copii și frați, o veste neașteptată: moartea vrednicei de a fi cântate surori a părintelui nostru comun [Platon]²; căci, după ce a slujit în viața de față, s-a mutat cu sfatul hotărât al lui Dumnezeu, Plămăditorul vieții, la cele de dincolo de lume, nelăsându-ne o întristare irațională, cum ar putea socoti cineva, ci făcându-ne o bucurie prin trecerea ei dincolo plină de bune nădejdi. Vreți să vă povestesc vouă, precum și celor de aici — fiindcă e vreme nu pentru a tăcea, ci pentru a grăi [cf. *Ecc* 3, 7], potrivit poruncii care poruncește: „Să nu lauzi pe bărbat înainte de ieșirea lui” [*Sir* 27, 7] — câte lucruri frumoase, cuvioase și vrednice

¹ *Katechēsis epitaphios eis tēn heautou mētera*. BHG 2422. Theoktiste, *PmbZ*, #8023. Traducerea textului grec editat după codex unicus *Paris. gr. 1491*, ff. 94–103 de Stephanos Efthymiadis: „Establishing a Holy Lineage. Theodore the Studite’s Catechism for His Mother (BHG 2422)” în: *Theatron. Rhetorische Kultur in Spätantike und Mittelalter*, Walter de Gruyter, Berlin și New York, 2007, pp. 26–37 text grec; pp. 42–51 traducere engleză de J.M. Featherstone.

Ediția princeps A. Mai, 1854, reluată în PG 99, 884–902 ca *Oratio* 13.

² Platon de la Sakkudion (734–4 apr. 814), unchi după mamă al lui Teodor Studitul (*PmbZ*, #6285). Cf. *Cuvântarea funebră a acestuia*, PG 99, 803–850 (BHG 1553), mai jos, pp. 43–78.

de împărăția cerească a făcut ea pe când era în trup? Dați-mi atunci urechile voastre, copiii mei, și eu vă voi povesti lăsându-mă purtat cu desăvârșire în afara oricărei minciuni, și relatarea despre ea vă va fi în locul unei cateheze, nu fără un avantaj, pe cât socot, ci foarte de folos.

² Că virtutea i-a venit, ca și viața, din părinți, nu pot spune, fiindcă nu-mi propun să spun cele de dinainte de mine, ci pe cele de după mine și de când a câștigat experiența discernământului între ce este bine și ce nu este așa. Deci, ca să trecem pe lângă cele ale primei și celei de-a doua vârste, vom începe povestirea de la momentul căsnicie³. Și chiar dacă viața din lume a bunei noastre mame nu ne este familiară, totuși, ca să vedem din început sfârșitul, o voi adăuga în chip necesar.

dragostea de Dumnezeu — refuzul oricărei magii

Așadar, prima ei izbândă⁴ a fost aceea de a venera și iubi pe Dumnezeu din toată ființa ei [cf. Dt 6, 5], astfel încât, deși era unită cu un bărbat, se forța să aparțină întregă Celui de Sus. De aceea, când ne-a născut, n-a urmat celorlalte femei care, potrivit unui imbold demonic, obișnuiesc să se folosească pentru pruncii nou-născuți de oracole, talismane și alte descânțece la scăunelele și pătuțurile lor, atârându-le de gât lanțisoare și amulete, ci se mulțumea să ne apere ca și un zid doar cu pecetea de viață făcătoare cruci, punând-o înaintea în loc de armă și scut. De aceea, în timp ce toate celelalte femei se închină și se ridică în semn de respect chiar și numai la vederea autoarei, inițiatoarei și dascăliței unor lucruri ca acestea, numai mama noastră nu suporta vreodată nici să-și plece capul, nici să alerge, nici să ia parte la vreo vrăjitorie, deși era de multe ori amenințată de cele care

³ Fiind căsătorită la 14–15 ani, iar Teodor născându-se în 759, Teoctista s-a născut în Constantinopol probabil în 742–743.

⁴ *Katorthōma*.

le săvârșeau. Dar cu adevărat „sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și nu se va atinge de ele chinul/tortura” [Sol 3, 1], ci „cel ce se încrede în Domnul e ca muntele Sionului” [Ps 125, 1], cum spun oracolele/cuvintele⁶ [Scripturii].

dragostea de Scriptură și de muncă

³ În al doilea rând, când dorul dumnezeiesc a crescut în inima ei, dat fiind că din pricină că fusese orfană era neștiutoare de carte⁷, înțeleapta se învață pe ea însăși carte⁸ și pricepere și în chipul cel mai frumos și mai scurt învață pe de rost Psaltirea. Cum asta? Nu luându-și răgaz pentru rumegarea⁹ ei în timpul zilei, ca să nu-și întristeze bărbatul sau să sufere casa, ci înainte de somn și după somn la lumina candeliei ostentindu-se intens, și nu neglija lucrul mâinilor; ci ținându-se când de una, când de alta, atât își sporea casa, cât și își lua învățătură. Și începând de atunci nu înceta convorbind cu dumnezeiescul David zi de zi [cf. Ps 60, 9] și să fie cu atenție la citirile dumnezeiești.

viață de cuviință și evlavie

Iar de aici arzându-i inima [cf. Lc 24, 32] și strălucind luminos pentru binele care va să vină, ce anume face și lucrează minunata? Dezbrăcându-se de podoabele zadarnice și luând o înfățișare ca de văduvă, stătea ca un exemplu frumos înaintea celor ce o cunoșteau, nici jurând în genere, nici mințind, nici mâncând de cele mai multe ori carne, și deloc în postul Păresimilor, ci și dacă era uneori invitată la un banchet de nuntă, se ducea în ascuns, nici atingându-se de cărnuri, nici ridicându-și ochii la comé-

⁵ *Basanos*.

⁶ *Logia*.

⁷ *Agrammatos*.

⁸ *Grammatizei*.

⁹ *Meletē*.

diile vulgare. Fiindcă era cuminte¹⁰ ca nimeni alta, cunoscând un singur bărbat, iar după renunțarea la lume ajunge la o puritate atât de culminantă, încât să se impună riguros în fața tiraniei până și a unui gând. Care miezonoptică a ratat-o? — fiindcă împlinea cu fapta cuvântul: „La miezul nopții mă voi scula să mă mărturisesc Ție pentru judecățile dreptății Tale” [Ps 118, 62] —, care trezire în zori sau care alt ceas al unei mulțumiri stabilite l-a lăsat să treacă? Nicidecum.

⁴ Ci ținându-se tare de grija casei, ca nimeni din iubitorii de trudă, își făcea mai bogată sporirea în faptele bune, punându-i în ordine prin exemplul ei înseși și pe soț, și pe copii, și pe slujnice.

Își educă soțul în castitate

Pe cel dintâi aducându-i aminte împreună cu celelalte și de separația morții și de aceea sfătuindu-l și îndemnându-l lipsirea unuia de altul. Și îl convinge, iar, după ce l-a convins, au dormit pe un singur pat cinci ani și mai bine și nu s-au cunoscut — lucru foarte uimitor și greu de găsit! Cum n-ar intra în legătură focul cu trestia aflată lângă el, afară unuia dacă lucrul este mai presus de fire? Și dacă este lăudat Booz, care a lăsat-o neatinsă pe Rut, care s-a culcat lângă el o singură noapte [Rut 3, 7–14], cum nu și-au câștigat pe drept cuvânt de aici amândoi faima cumineniei/castității¹¹. Dar acest lucru să fie o laudă/elogiu¹² pentru amândoi, fiindcă aici și cel care a născut [soțul] trage nu puțin folos din lauda celei care a născut [soției].

cum își educă copiii

Iar pe aceia [pe copii] atotvirtuoasa îi educă prin poezie și îndemnuri, când lovindu-i cu varga rațiunii, când

¹⁰ *Sōphrōn.*

¹¹ *Sōphrosynēs kleos.*

¹² *Egkōmion.*

ducându-i, conducându-i și făcându-i să crească spre cele mai desăvârșite prin îngrijire. Și ce anume are loc plecând de aici? Își formează fiica într-un mod minunat, nici purtând-o sub ochii unor bărbați, nici dându-i exemplu purtând coliere, brățări și haine de purpură, ci crescând-o în venerarea lui Dumnezeu, educând-o în sfintele Scripturi, învățând-o să-i primească pe cei săraci și silind-o să șteargă cu mâna ei ulcerațiile lor. În final, ducând mintea copilei de la cele de jos de aici la Dumnezeu și la frumusețile cerești, o dedică lui Dumnezeu. Dar deși tema preafrumoasei creșteri a copiilor¹³ mă face să spun multe amintiri, din pricina sațietății mă opresc aici. Nu este însă frumos să las deoparte un lucru pe care-l voi adăuga: după ce-și punea copii la culcare, nu mergea niciodată în pat înainte să însemneze membrele lor cu pecetea crucii; și, iarăși, după scularea ei, împungându-ne și deșteptându-ne și pe noi ne îndemna la rugăciune, pentru ca nu numai ea, ci și copiii ei să aducă slujbă¹⁴ lui Dumnezeu.

atitudinea față de slujnice

⁵ Cât privește slugile și slujnicele, am multe cuvinte de spus dacă vreau să povestesc de câte se îngrijea ea: le hrănea și îmbrăca, așa cum nu făcea nimeni altul, chiar din cei cu foarte multă iubire de oameni, îi ospăta cu pâine, vin și untură ca rație zilnică, dar nu cum se nimerea, ci mult mai mult, iar în zilele de sărbători îi hrănea cu carne proaspătă, cu pește și păsări, precum și cu băutură aromate, nesuportând să țină doar pentru ea gustarea unora ca acestea. Oare nu laudabile și uimitoare sunt și aceste remarcabile calități ale sfântului ei suflet? Știu că aceia care ascultați veți spune asta împreună cu mine. Dar pe lângă acestea aș putea spune și că amenința și strunea, iar pe cele din apropierea ei — nu știu dacă să

¹³ *Kallistēs paidotrophias.*

¹⁴ *Latreuēin.*

spun asta ca pe un reproș sau o laudă — le și pălmuia, insulta și bătea, dar făcea acestea pentru cumințire, nefurtișag și alte virtuți, și sufletul ei sânguincios se umplea de mânie, pentru că era și foarte iute din fire, fiind mult rănită de zelul lui Dumnezeu. Dar tot al ei era și aceea că, după ce lovea pe cineva, intra în iatacul ei și se lovea peste obraz spunându-și: „Să văd acum dacă te doare!” și întorcându-se prin aceasta spre părere de rău, chemând-o la sine pe cea lovită, cădea în genunchi și cerea iertare. O, sfântă revenire! Chiar dacă cineva ar putea învinui primul lucru, tot el ar lăuda pe cel de-al doilea făcut în chip atât de uimitor. De aceea, amestecând în frică mila, a ajuns să fie cunoscută ca îndrăgită de ele, era un exemplu pentru ele să se păzească în cumințenie și-și agonisea lucrul cel mai bun din ambele părți.

milostenia față de săraci

Cine o întrecea în afecțiunea față de vecini și în milostenia față de cei lipsiți? pe una având-o din dreapta măsură față de toți, și mai ales față de cei mai de jos, iar pe cealaltă prin marea ei compasiune, măcar că averea modestă nu o lăsa să-și arate belșugul intenționat. Martori ai adevărului sunt cei mulți și de multe ori părăsiți, orfani și văduve, străini și de-ai locului, bolnavi și bătrâni, și cei atinși de epilepsie, îngrijiți de mâna ei hrănitore de săraci. Avea și acest lucru excepțional: și anume acela de a-L avea tovarăș de ospăț și de masă pe Hristos, mai ales când venea vremea sărbătorilor. Aceste lucruri nu mi se par mici pentru cei care și-au luat calea spre mântuire prin căsătorie, măcar că avem de spus lucruri mai mari despre cea elogiată aici.

intrarea în monahism cu toată familia

⁶ Așadar, când a venit vremea chemării la haina monahală, cine înaintea ei fie îi primea pe slujitorii lui Hristos, fie îi găzduia sau se îngrijea de ei, atrasă fiind mai ales

de propriul ei frate [Platon]? Ca să scurtez cele multe, venind ea la dorul vieții ascetice¹⁵, își convinge bărbatul, își convinge și copii cu multe povățuiri și făgăduințe, apoi pe frații bărbatului ei. Și dând prin testament dispoziții pentru toate, iese din casa ei înfățișându-I lui Dumnezeu un întreg norod¹⁶: cei patru copii, cei trei frați ai bărbatului ei și, împreună cu ea, capul [soțul] ei. O, uimitoare inovație! O, uimitoare strămutare! Acest lucru a uimit-o în ziua aceea pe împărăteasă¹⁷, a lăsat înmărmurite rudele, i-a înfricoșat pe cunoscuți și i-a împuns la inimă nu numai pe cei care-i vedeau, ci și pe cei care auzeau asta: că un cuplu încă la vârsta de mijloc, autosuficient în cele ale vieții, cinstit cu demnitatea imperială de trezorier¹⁸, având copii mari, nu s-a lăsat îmbrobodit de afecțiunea lor, nu de dorința de a lăsa un urmaș al neamului, nu de legătura de sânge, nu de lipsirea de casă, nici de înstrăinarea de îngrijirea lor, ci a aruncat de la sine cinstirile de la împărați, a călcat în picioare cele desfătate ale vieții, s-a tăiat cu sabia Duhului din afecțiunile trupești și a făcut cu sfat mare cele care I-au plăcut lui Dumnezeu. O, suflet cu adevărat avraamic [cf. *Fc* 22] și cu gândire de bărbat!¹⁹ Pe drept cuvânt ar putea-o cineva rândui împreună cu acea excelentă mamă macabeică [cf. *2 Mac* 7, 20–23], care pentru lupta ascetică și-a sacrificat rodu-rile pântecului, și împreună cu Ana, mama lui Samuel, care și-a închinat lui Dumnezeu nu numai un fiu [cf. *1 Rg* 1, 11], pe cel din făgăduință, ci întreg rodul ei.

¹⁵ În 781 (cf. p. 188, n. 58), Teoctista, soțul ei, cei trei frați și cei trei fii ai ei intră monahi în mănăstirea înființată de fratele ei, Platon, la Sakkudion din Bithynia, la nord-nord-vest de Prusa (azi Bursa), spre țărmul Mării Marmara.

¹⁶ *Dēmos*.

¹⁷ Irina, 750–803: împărăteasă din 755, regentă: 756–790 și singură: 797–802. *PmbZ*, #1439.

¹⁸ *Axiōmati basilikō tamieutikō*.

¹⁹ *Abramaias ... kai andreioiphronos psychēs*.

⁷ Vă voi încânta însă pe voi, auditorii, cu ceva încă și mai cuvios povestind modul ieșirii. Fiindcă în ziua hotărâtă să lase casa, așa îi cheamă pe toți cei din neamul ei de parcă era o zi de sărbătoare. Și unii sufereau, alții jeleau văzând spectacolul acestei separații de bunăvoie, și, cumpănind în ei înșiși mărimea tainei, laudau ceea ce se făcea. Și îi vedeau pe amândoi: pe el ieșind din casă, iar pe ea rămânând încă puțin, după care, plecând spre locul de asceză, iar casa însăși vândută și prețul ei împărțit celor lipsiți.

Acestea sunt lucrurile cele mai însemnate ale vieții lummești a mamei noastre. Și le-am parcurs ca nu numai voi, ci și cei care vor veni după noi în lume să se poată folosi de aceste preafrumoase povestiri slăvind pe Dumnezeu.

Hai însă, iubitorilor, să vedem cele ce s-au întâmplat în continuare, și în care cuvântul ne va fi și mai familiar. Se schimbă cu frumoasa schimbare ea, cea frumos gătită, îmbrăcând haina întocmai cu îngerii. Îi mișcă până la lacrimi pe mulți adunați pentru ce se făcea în ziua aceea, unii din ei nechemați, doar ca să vadă taina săvârșită. Eram și noi de față împreună cu tată nostru comun, cum să spun, prăznuind sau jelind? Pierzându-ne mama, nemaivorbind și nemaiapropiindu-ne de ea cu aceeași familiaritate, ne gândeam la separația de ea cu inimă îndurerată. Și urmând și noi la împlinirea vremii să ne ducem să fim și noi consacrați împreună cu tatăl nostru, eu abia ajuns la starea de bărbat din cea de imberb, suportam cu suferință și durere — cum nu? —, dar cu mulțumire. Dar fratele meu mai mic, foarte tânăr²⁰, când a venit ziua plecării, după cuvintele de rămas-bun și de adio, chemări, bocete și îmbrățișări, a alergat și a îmbrățișat-o, ținându-se de ea și cu anevoie de tras de lângă ea, ca un vițeluş care refuză jugul, și cerea să mai rămână

²⁰ Eftimie.

puțin lângă mama lui și promitea că îi va împlini mai apoi dorința. Oare acea inimă de diamant s-a muiat, s-a lăsat doborâtă și trasă de plânsetele copilului? Nicidecum. Dar care a fost răspunsul ei cuvios? Cu o expresie încruntată și-a biruit în chipul cel mai tiranic afecțiunea maternă și a zis: „Dacă nu vrei să te duci de bunăvoie, copile, eu cu mâna mea te voi arunca în corabie!” Și copilul s-a supus și amândoi am stat la distanță, iar ea mi se părea că săvârșea ceva care rivaliza cu acea laudată sfântă mamă la martiriul celor Patruzeci [de Martiri]²¹, care și-a ridicat și pus în car propriul fiu încă respirând.

izolare și persecuții

⁸ Dar ce s-a întâmplat în continuare? Așadar, nobila femeie dorea să stea sub o stăpânire, cum era și drept. Întrucât însă, din pricina ravagiilor dinainte²², nu mai era în picioare nicio mănăstire, niciun suflet care să poată conduce cu știință pe mulți, din acest motiv e forțată de fratele ei să trăiască într-o chilie²³ împreună cu fiica ei tunsă deja înainte și o altă rudenie. Și duce de îndată o viață de răbdare, dar și o viață de durere — cum nu? —, neavându-l pe cel care să o călăuzească, găsindu-le însă pe cele care acționau împotriva bunei-cinstiri [de Dumnezeu], până acolo încât a fost surghiunită din acel loc sfânt²⁴ — mi-e rușine să spun pentru cine și de cine, ca să-i cruț pe auditori —, suportă însă acest lucru suferind pentru bine și lăsându-se aruncată de acolo din pricina Domnului.

Nu știu cum să vă relatez nenorocirile și strămutările succesive ale vieții ei, precum și necazurile, durerile și

²¹ Cf. *Martiriul celor 40 de soldați din Sevastia*, 9 martie (BHG 1201) și Vasile cel Mare, *Omilia* 19 (PG 31; BHG 1205).

²² Aluzie la persecuțiile antimonahale ale împăratului Constantin V (PmbZ, #3703).

²³ La Sakkudion.

²⁴ *Semneion*.